

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
N144 Nedre Mølleådal og Jægersborg
Dyrehave

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 144 Nedre Mølleådal og Jægersborg Dyrehave

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Mogens Holmen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-028-3

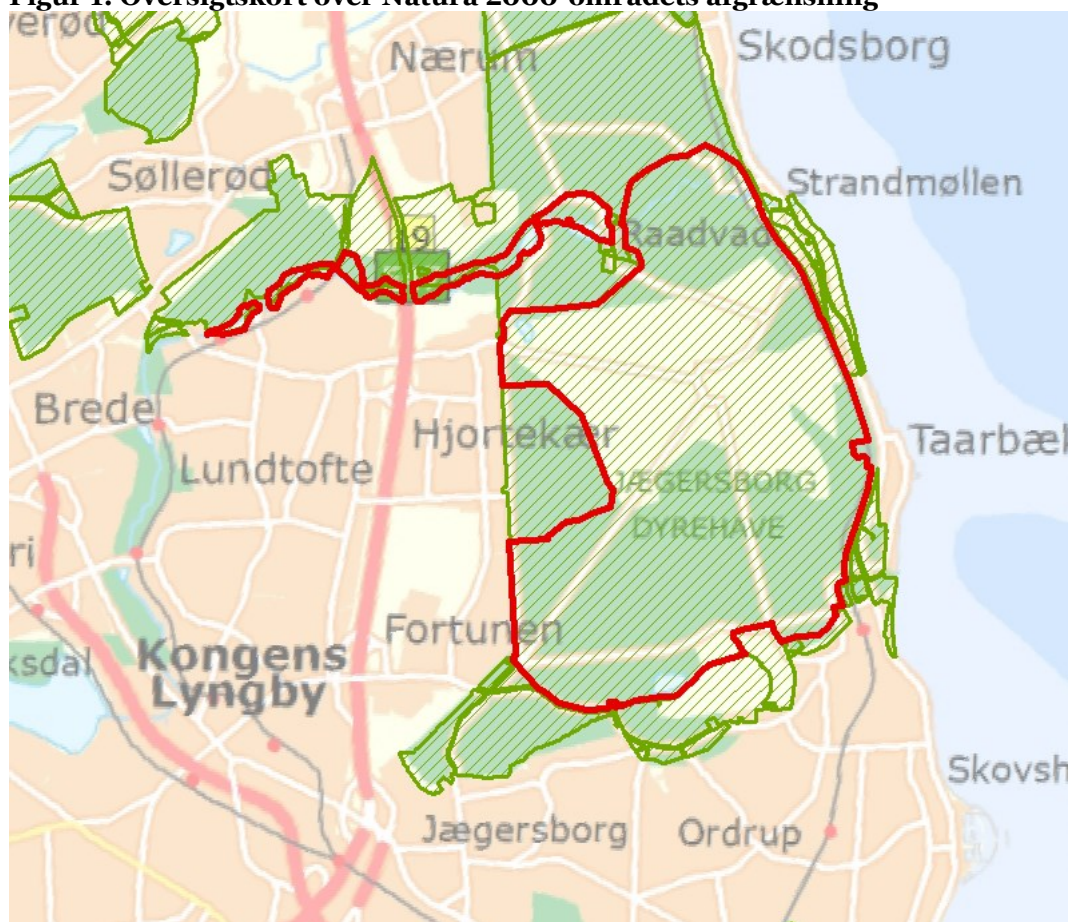
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N 144 *Nedre Mølleådal og Jægersborg Dyrehave* og vedrører Naturstyrelsens arealer på 884 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For

supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensynet til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt Natura 2000-område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Nedre Mølleådal

Området omfatter strækninger af den nedre Mølleå med omgivende arealer med sumpskog og kildevæld. Der indgår desuden flere opstemmede søer. Området er delvis offentligt ejet (statsligt og kommunalt) og delvis privatejet. Den statsejede del administreres af Naturstyrelsen – Hovedstaden.

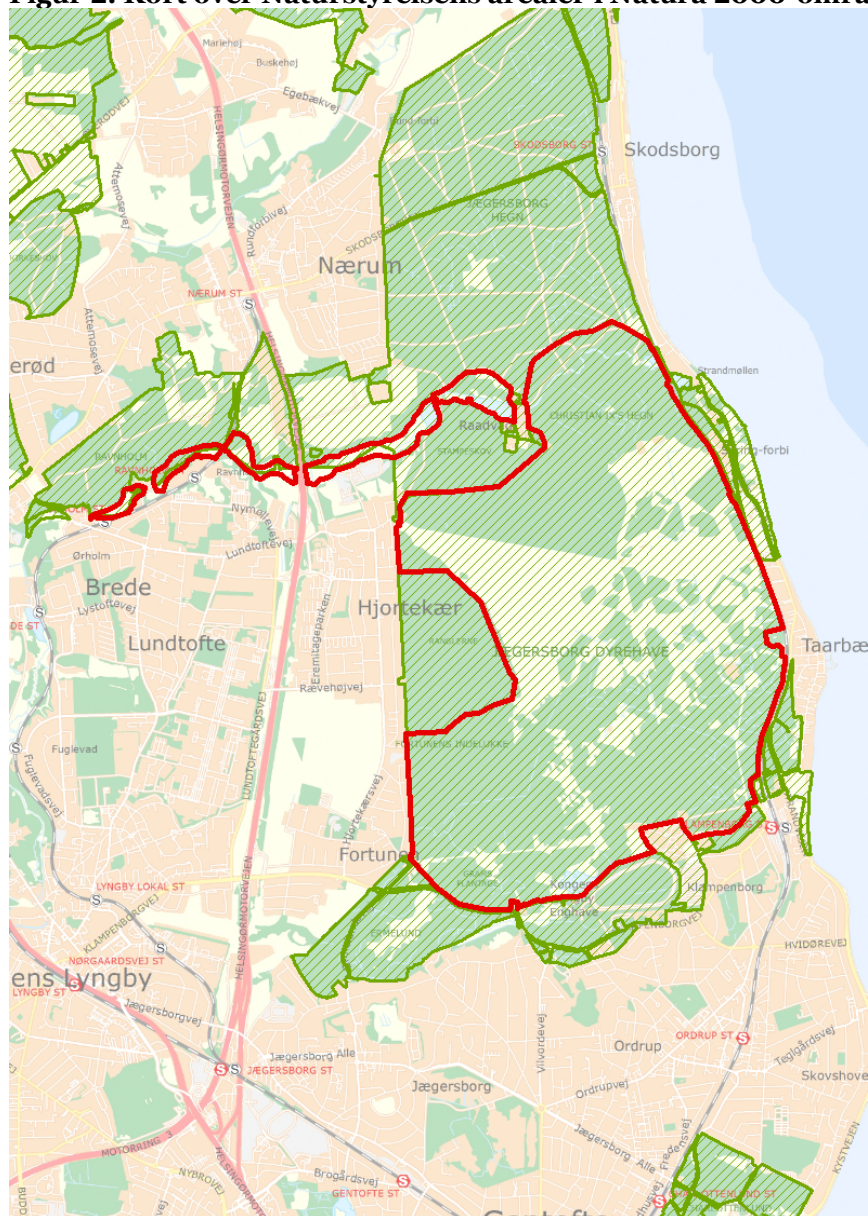
Jægersborg Dyrehave

Jægersborg Dyrehave har været kongelig jagt- og dyrehave i flere århundreder. Siden midten af 1800-tallet har Jægersborg Dyrehave haft nogenlunde den udstrækning, den har i dag. Dyrehaven afgræsses i dag af då-, kron- og sikavildt. Dyrehaven har trods sin bynære beliggenhed og den store rekreative udnyttelse bevaret en meget stor værdi som naturlokalitet. Størstedelen af området er overdrev, enge og græsningsskov med lang kontinuitet. Der er anlagt en golfbane i den nordlige del af Eremitagesletten og der dyrkes havre på skiftende marker, også på Eremitagesletten.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Indenfor området ejer Naturstyrelsen hele Jægersborg Dyrehave og Jægersborg Hegn. Området er især kendt for de mange gamle træer, idet der længe har været forhøjet omdriftsalder for de skovområder der er i traditionel skovdrift. Selve dyrehaven har været drevet som et lystskovdistrikt i mange år, hvor træproduktionen har været af sekundær betydning.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6230	Surt overdrev	186,8
7140	Hængesæk	1,0
6410	Tidvis våd eng	42,4
7220	Kildevæld	0,1
Hovedtotal		230,4

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Sumpvindelsnegl
- Stor Vandsalamander
- Stellas mosskorpion

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede to forskellige plejetiltag: græsning og bekæmpelse af invasive arter. Der var planlagt en botanisk kortlægning, som afventer driftsplanen, og derfor forventes gennemført i den kommende planperiode. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

Plejeplanen for 1. planperiode på de lysåbne arealer omfattede pleje ved græsning i hele Jægersborg Dyrehave. Antallet af hjorte er betydeligt større end den naturlige bæreevne, hvilket har givet Dyrehaven det særlige præg. Der er foretaget enkeltstående indgreb i form af tilplantning af nogle lysåbne naturarealer, mod at andre skovbevoksede arealer udvikler sig til lysåbne arealer. Der er ikke foretaget sluthugst i skovbevoksninger, der står til forfald efter 3-500 år. Derved sikres den dynamik der er kendetegnede for Dyrehaven. Samtidig sikres det, at der er gamle døende soleksponerede træer med højt naturindhold til enhver tid.

Der er i perioden blevet omlagt en fodervej, for at reducere næringsstofflørslen til en sø med hængesæk. Der er også udarbejdet en analyse af kvælstofbalancen i Dyrehaven, særligt med relation til vinterfodringen af hjortene og dyrkningen af de "flyvende marker" på Erimitatesletten. Analysen viser, at hjortene bidrager til at ca. 2000 kg N forlader systemet hvert år, og at der hverken sker en eutrofiering eller udpining i den nuværende driftsform.

Arterne på udpegningsgrundlaget har stor gavn af den pleje hjortene udfører, da soleksponering er gavnligt. Der er etableret mere hydrologi ved at stoppe vedligeholdelse af afvanding. Et rørlagt vandløb er gravet op, og der er opstået en sø.

Der er ikke lavet specifik indsats for kalkoverdrev, da en forekomst af naturtypen ikke har kunnet identificeres på arealet. Men plejemålet for denne naturtype er alligevel indfriet, da der er græsning på hele arealet.

Herudover er der ikke lavet nogen indsats for Kildevæld i habitatområdet for Dyrehaven, da en forekomst af naturtypen ikke har kunne identificeres på arealet. Kirsten Piils Kilde og hjortekilden eksisterer ikke længere, da der blev pumpet grundvand efter byggeriet af Gentofte Hospital. Men plejemålet for denne naturtype er alligevel indfriet, da der er græsning på hele arealet.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015. [denne tabel afventer afklaring så spring den over med mindre området er så lille at tabellen let kan udfyldes]

Gennemførte indsatser (antal)	2	Gennemførte indsatser (areal)	933 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	1	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	230 ha	0 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtypenavn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
6210, 6230, 6410, 7140	Kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og hængesæk		Botanisk kortlægning		Afventer driftsplanen. Planens mål er dog opfyldt
6210	Kalkoverdrev	Naturtype-bevarende	Græsning	6	Der ikke er lavet specifik indsats for kalkoverdrev, da en forekomst af naturtypen ikke har kunnet identificeres på arealet. Plejemålet for naturtypen er indfriet, da der er græsning på hele arealet.
7220	Kildevæld	Naturtype-bevarende	Græsning	<1	Der er ikke er lavet specifik indsats for naturtypen for Dyrehaven, da en forekomst af naturtypen ikke har kunne identificeres på arealet. Plejemålet naturtypen er indfriet, da der er græsning på hele arealet.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Den eksisterende pleje har virket efter hensigten i planperioden.

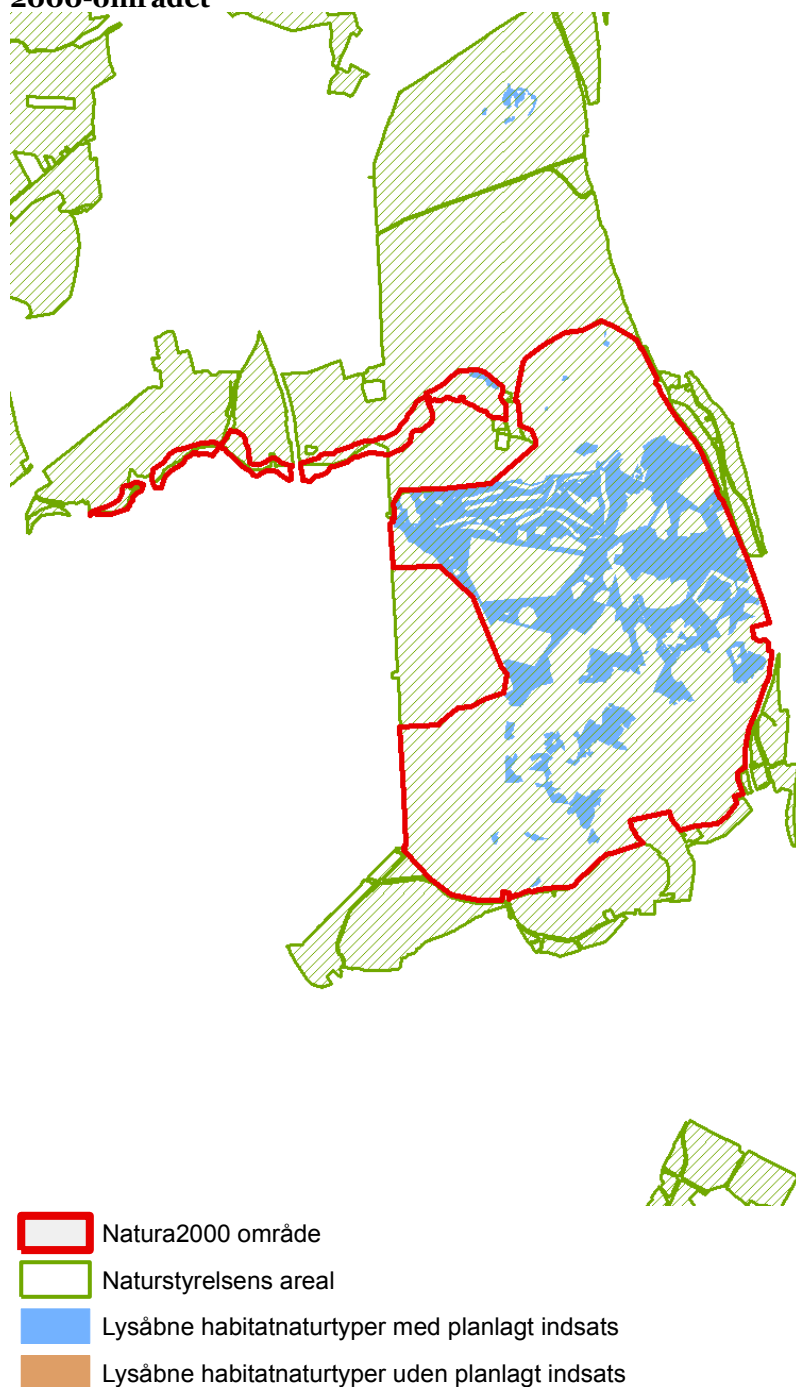
Den kulturhistoriske dynamik mellem lysåbne arealer og skovarealer, der er kendetegnende for Dyrehaven er opretholdt ved tilplantning af lysåbne arealer og skovarealers udvikling til lysåben natur, således at arealet er stabilt.

Konkrete erfaringer

- Den omlagte fodervej har som ventet og har reduceret næringsstofførslen til hængesækken

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger. I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle men ingen områdespecifikke

retningslinjer. At der ikke er nogen områdespecifikke retningslinjer for dette natura 2000 område betyder, at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af græsning på hele arealet, og rydning af opvækst ved kildevæld i Habitatområde 191, jf. nedenstående skema.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	186,8
			Naturtypebevarende pleje	186,8
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	1,0
			Naturtypebevarende pleje	1,0
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	11,7
			Naturtypebevarende pleje	12,2
	7220	Kildevæld	Naturtypebevarende pleje	0,1

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper**Areal omfattet af indsatsen (ha)**

	Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230 Surt overdrev	Græsning	Nyt	155,9
			Eksisterende	30,9
	7140 Hængesæk	Græsning	Nyt	1,0
	6410 Tidvis våd eng	Græsning	Nyt	10,5
			Eksisterende	2,4
	7220 Kildevæld	Rydning af opvækst	Nyt	0,1

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne Sumpvindelsnegl, Stellas mosskorpion og Stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden for naturtyper og levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal er stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og udpegede arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne og levesteder er stabiliseret eller øget.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 144

Nedre Mølleådal

Området omfatter strækninger af den nedre Mølleå med omgivende arealer med sumpskog og kildevæld. Der indgår desuden flere opstemmede søer. Området er delvis offentligt ejet (statsligt og kommunalt) og delvis privatejet. Den statsejede del administreres af Naturstyrelsen – Hovedstaden.

Jægersborg Dyrehave

Jægersborg Dyrehave har været kongelig jagt- og dyrehave i flere århundreder. Siden midten af 1800-tallet har Jægersborg Dyrehave haft nogenlunde den udstrækning, den har i dag. Dyrehaven afgræsses i dag af då-, kron- og sikavildt. Dyrehaven har trods sin bynære beliggenhed og den store rekreative udnyttelse bevaret en meget stor værdi som naturlokalitet. Størstedelen af området er overdrev, enge og græsningsskov med lang kontinuitet. Der er anlagt en golfbane i den nordlige del af Eremitagesletten og der dyrkes havre på skiftende marker, også på Eremitagesletten.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6230	Surt overdrev	186,8
7140	Hængesæk	1,0
6410	Tidvis våd eng	42,4
7220	Kildevæld	0,1
Hovedtotal		230,4

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger. I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle men ingen områdespecifikke retningslinjer. At der ikke er nogen områdespecifikke retningslinjer for dette natura 2000 område betyder, at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I naturplejemarket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	186,8
			Naturtypebevarende pleje	186,8
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	1,0
			Naturtypebevarende pleje	1,0
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	11,7
			Naturtypebevarende pleje	12,2
	7220	Kildevæld	Naturtypebevarende pleje	0,1

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Græsning	Nyt	155,9
				Eksisterende	30,9
	7140	Hængesæk	Græsning	Nyt	1,0
				6410	Tidvis våd eng
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Nyt	0,1

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden for naturtyper og levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal er stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og udpegede arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne og levesteder er stabiliseret eller øget.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk